

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők ::

Zarándok út.

Azt mondja az írás, hogy aki az ő atyafiait elhagyja, a pogánynál is alábbvaló. Mi nem akarjuk elhagyni a mieinket. Ennek bizonyossága a konvent világi elnökének, gróf Degenfeld Józsefnek szlavoniai útja és vállalkozása.

A Horvát-szlavoniai misszió területén élő református hívek közvetlen felügyelete ugyan a dunamelléki és dunántúli egyházkerületek kezében van, az egységes felsőbb vezetést és főfelügyeletet azonban a konvent egyik elnöke teljesíti. Így állott ennek az élén b. e. Antal Gábor püspökünk s így vette át az ő halála után e feladatot vezértársa, gróf Degenfeld József.

Gróf Degenfeld József! megdobban a szívünk e nagy név hallatára. Az ő neve lelkes magyarság, az ő neve apostoli hithűség, az ő neve tiszta győzelem. Ő nem elégszik meg a pusztai elnökséggel. A tanácskozásnál minden illetékes tényezőt meghallgat, a tervet egyetértőleg alkotmányos módon állapítja meg, a kivitelben azonban maga áll a munka élére és annak sikerét személyes közreműködése folytán biztosítja.

Most is az volt az első dolga, hogy a szokott tavaszi egyházlátogatás alkalmát felhasználva, személyesen tájékozódjék s a helyszínen keresse fel a missziói egyházakat. Nagytiszteletű Szabó Péter pirosi lelkész, az alsóbaranya-bácsi és szlavoniai református egyházmege érdemes esperese most tartja a kanonika vizitációt. A 82 éves férfiú még csupa élet s csupa szent lelkesedés, midőn a hívekről s a szentegyház érdekeiről van szó. Vele indult el a zarándokútra a gróf dr. Baksa Lajossal, a konventi előadóval és Ágoston Sándor kórógyi lelkésszel együtt, ezzel a nagytehetségű fiatal pappal, kire a missziói egyházakat illetőleg még nagy jövőndő vár. Eszéken, hová folyó hó 16-dikán délután érkeztek, csatlakozott hozzájuk Kelecsényi Zádor vukovári közjegyző, a missziói egyházak buzgó világi főembere s a vukovári szeretetház alapítója. Eszéken vártak rájuk a déleeg magyar-rétfalusiak, mindannyian jó lovasgazdák s vitték ki őket diadalmenetben szekértáborral az ősi magyar faluba. Mert Rétfalu, Haraszti, Szent-László és Kórógy még az eredeti hatodik kapitányságból s a régi magyar világból valók, abból az időből, amelyben még ezek a helyek az ország be-ső területéhez tartoztak. A hatodik kerület Szlavoniává lett, de a rétfalusiak s a többiek megmaradtak magyaroknak.

Megőrizte magyarságukat a református templom a magyar predikációjával és a magyar református egyház demokratikus, szabad alkotmányával. A török pusztítás gyengítette meg és ölte ki e részeken a magyarságot (mert azok voltak itt többségben) s az ő helyeikre történt a szerbek és bácskai németek betelepülése. Valamikor református volt e világ, még a más nemzetiségű sokácok is, akik közül csak az egy Tordince maradt meg. Antin 1848-ban pusztult el.

De térjünk vissza a zarándok útra. A rétfalusi gazdák vizitáció után vissza kísérték a gróft s kíséretét Eszékre. Ez a hely központi fekvésénél és növekvő magyar lakosainál fogva reánk nézve is fontos hely. Most szerveződik ott egyházunk a buzgó dr. Dávid gyógyszerész gondnoksága s vezetése alatt. Hívünk száma 300-nál feljebb van. Ide nekünk minél előbb anyaegyházat kell szervezni s templomct is kell építeni. A horvát-szlavon missziói egyházmege (mert azzá kell tenni minél előbb ezeket az egyházakat) esperesi székhelye csak itt lehet. Az új életnek biztató alapjai vannak itt. Ide kell vetni nagy erőt s a kiváló és értékes Ágostont állítani ez őrhelyre. 17-én a német Szelistye került sorra, aznap délután Haraszti (ősmagyar telep), 18-án Szent-László és Kórógy, a legnagyobb egyházunk, mind ősrégi falvak, csodaszép magyarsággal, lelkes hitbuzgósággal. De ezt mondhatjuk a többiekéről is. A szlavoniai magyarság szemrefőre is szép. Daliások, egészségesek a férfiak, gyönyörű szép, színes viseletben járnak a nők, munkás, vallásos a nép. Az egyházaknak iskoláik is vannak, a tanítók papjaikkal a legnagyobb egyetértésben élnek. 18-ára esett az egyetlen ősszorb, illetve sokác református egyháznak, Tordincének is a felkeresése. Innét hozta el a gróf a néh. Kuliffay. volt lelkészük által fordított szerb református énekeskönyvet. (A cseheknek is mi adtuk kezükbe az első cseh protestáns könyveket!) Feltűnt szép énekük, buzgóságuk. Tordincére még nagy jövő vár s erős a hitünk, hogy innét kerülnek ki majd egykor a szerbek reformátorai. Este volt, midőn a küldöttség Vukovárra ért, hol vacsora alkalmával a gróf a szerémmegyei főispán gróf Hidegkuty Imre vendége volt. Az ő példája után indultak a már szerb nemzetiségű szerémi szolgabírák is, akik mindenütt a legnagyobb udvariassággal üdvözölték a küldöttséget. (Vukovár s a főispán magaviselete volt itt is az irányadó.). Vukovár, éppen mint Eszék, központi hely. Itt van a Kelecsényi által alapított híres magyar szeretetház, melyben 60 gyermek

lakik 1 tanító és 3 tanítónő felügyelete alatt. Fontos missziói pont. Innét *Uj-Banowcára* mentek át. Uj-Banowce német református egyház, de mint a többi sváb telepet, ezt is jó magyar érzésű nép lakja. Van két filiája: Nemce és Jankowce. 20-ikán India, ez a vasúti központ került sorra. Itt van az államasútak egyik iskolatelepe, hová mindenfelől igyekeznek a magyar vasúti gyerekei. Megható ez a nemzeties érzés egy állami gazdasági vállalatnál. Csaknem minden őrháznál megáll a vonat s felszáll 1—2, sőt több kis magyar iskolásfiú. Ezek képviselik a jövőt.

20-dikán Nikincén szállt ki a vizitáció. Nikince és Maradék magyar katolikusokból lettek reformátusokká a horvát plébános miatt. Nem lélekhalászat hozta hozzájuk, hanem a magyarságuk. A lélekhalászat, rosszabb értelemben véve a szót, nem is kenyerünk nekünk. Véreinket azonban csak nem utasítottuk vissza. Szeretettel fogadtuk azért úgy a nikincieket (ezek a gyengébbek), mint a maradékiakat, akik erősebbek s akik most már templomépítéssel foglalkoznak. Segítse meg őket a jó Isten s a többi magyarok se vonják meg tőlük jó indulatjukat. Nem úgy, mint annak idejében Nikincével történt, melynek segélykereső lelkészét még az Alföldön is elutasították... Most már jobban ismerjük ezen egyházak fontosságát. Most már úgy reformátusok, mint katolikusok össze tartozunk fogni, midőn megépülésökről van szó.

21-re esett Beska (német egyház) meglátogatása. Lelkésze a buzgó Schneider, akinek neve a horvát-szlavon református német egyházak történetében első helyen fog állani. Ő az újabbkori misszióinak a kezdeményezője. Zimony fontos pont, de még eddig üres. Nincs őrállónk benne. Van pedig circa 200 református lakosa. 22-én kocsin ment a vizitáció *Becsmen-ra*, melynek két leányegyháza van. Az egyik az anyaegyházzal együtt bácskai eredetű német telep.

Ime ez röviden a zarándok-út rajza. Az újra éledő, a régen küzdő magyarság és az újra alakuló református egyházak képe. A szlavonai református egyházközségek több forrásból táplálkoznak; ezek az ősi magyarság, melynek bástyái Haraszti, Szent-László, Rétfalu és Kórógy. A sokácokat Tordince képviseli. Bácskából jöttek a németek. Nikince és Maradék kath. egyházak voltak; Eszéken, Vukováron, Indián, Zimonyban a magyarság újabb hullámverése érezhető. Az ottani alakuló egyházak hívei a magyar nép eleven erejének lecsapódásai.

Mindezeket összetartani, megszervezni, az evangéliom és a haza iránti hűségben megőrizni a legnagyobb s a legszentebb feladat. A jó Isten védje és oltalmazza, segítse és pártfogolja azokat, akik ezt a nagy feladatot magokra vették, gróf Degenfeld Józsefet és társait. A jó Isten védje és oltalmazza, segítse és gyámolítsa a mi ottani gyülekezeteinket, híveinket és azok előljáróit.

Dr. Ferenczy Gyula.

Aránytalan képviselőtünk a főrendiházban.

I.

Van az életbölcsességnek egy arany szabálya, melyet valaminél a magán-, úgy a közéletben sem lehet büntetlenül megszegni: „Mindent a maga idejében tenni”, — vagyis semmit se kezdeni sem időnek előtte, sem midőn a kedvező pillanat már elmúlt, hanem gondosan megfigyelve a körülményeket, a cselekvésre legalkalmasabb időpontot kell kiválasztani.

Ez elvtől vezéreltetve vagyok bátor felhívni egyházkerületeink figyelmét az 1885. évi VII. t.-c. 4. §. B) pontjára, mely így szól: „(A főrendiház) Tagjai a következők: egyházi tisztök alatt a) latin és görög szertartású r. kath. egyház nagyjai, jelesen Magyarország hercegprímása és a többi érsekek, továbbá a megyés püspökök, a nándorfehérvári és tinnini (knini) felszentelt püspök, a pannonhalmi főapát, a jászói prépost és az auranai perjel; b) a gör. keleti egyháznagyok: szerb patriarcha, román metropolita és a megyés püspökök; c) a református és lutheránus hitfelekezet hivatalban legidősebb három-három püspöke és három-három főgondnoka; az unitáriusok egyik elnöke vagy püspöke, vagy főgondnoka”.

Ez a törvénycikk 29 év óta van joghatályban, ergo a benne foglalt s ránk nézve sérelmes tétele sokkal inkább bástyázott, mintsem megtudnánk ingatni szilárdságát önerőnkől; mégis helyénvalónak tartom kissé tüzetesen foglalkozni e §-al s a felette elhangzott jogi vitákkal. Valószínűleg rövid idő múltán ismét szóba kerül a képviselőházban, mikor is módunkban lesz régi sérelmeinket újra feltárni abban a reményben, hátha kitudnánk eszközölni valamit javunkra méltányosságból!

A dolog hübnere az nevezetesen, hogy a főrendiházban, mivel ezideig a zsidó felekezetnek nem volt képviselője, rövidesen egy törvényjavaslat kerül a Ház elé, mely a zsidók részére fogja biztosítani a főrendi tagságot. Ez a kérdés különben régi keletű, hiszen az eredeti javaslatban is fel volt véve a d) pont, mely egy zsidó tagságot biztosított volna, mely pontot az 1884. évi december 8-iki ülésen a kiküldött bizottság el is fogadott, de a főrendiház 1885 március 28-án így határozott: „Ami az izraelita hitfelekezetnek képviselőtét illeti, szótöbbséggel hozott határozatunk folyományául már itt akarjuk jelezni, hogy e részben nem helyezkedhetünk a miniszterelnök által fentartott álláspontra. Az izraelitáknak nem lévén oly országosan elismert előljáróik, mint a többi felekezetnek, kik jogosulva volnának a felekezetet a főrendiházban képviselni: képviseltetésük tekintetéből a javasolt módon gondoskodni nem lehetett”.

Erre az 1885 április 10-én kelt jelentésében a javaslat előzetes tárgyalására kiküldött bizottság a

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégibb könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

d) pontot elejti, ezeket mondván: „Az izraelita felekezeti képviseltetésének a 4. §-nál való mellőzését, mint a vallási jogegyenlőség elvének sérelmét, mélyen fájlatja a bizottság. Ha valahol, úgy kétségtelenül itt óhajtaná azt ajánlani, hogy a képviselőház tartsa fent az eredeti szöveget, de mert a jelen viszonyok közt semmi kilátás sincs arra, hogy a főrendek ezt elfogadnák s a miniszterelnök határozottan kijelentette, hogy a kinevezéseknél kellő tekintet lesz az izraelita állampolgárokra, a bizottság, habár elvben ma is ragaszkodik a képviselőháznak e kérdésben elfoglalt álláspontjához, mindazáltal nehogy ezen pontnak jelenleg, a siker minden valószínűsége nélküli fentartásával, kockára tétessék az egész reform: elfogadásra ajánlja ezen módosítást is azon erős meggyőződésben, hogy a jövő önként megadja azt, mit a mai viszonyok közt elérni lehetetlen”.

Ha már 29 évvel ezelőtt is már ilyen érett volt e kérdés: ha meggondoljuk, hogy ma már a zsidóság-nak is van oly szerve, melyben kifejezésre jut az egyetemes képviselő elve s így mintegy hatályon kívül helyezi a főrendiház 1885. évi érveléseit, azt hiszem, következtetésem eléggé consequens, mikor állítom, hogy e kérdés nemsokára napirendre kerül a Házban, mit egy újságcikk még a múlt évben jelzett.

Voltaképen egy ilyen törvényjavaslat ellen nem is tehetünk kifogást. Ha egyik felekezetenek megadott a jog, hogy magát képviseltesse a főrendiházban, nem lehet meg nem adni a másik felekezetenek is, mikor az ugyanolyan közjogi helyzetben él. Ily törvényjavaslat elől kitérni csak felekezeti nagyképűségből, csak particularis szűkkeblűségből volna lehetséges!

Azonban lett legyen e kérdés bármily méltányos, megoldása bármily igazságos, nekünk kálvinistáknak már magának az eszmének hallása is kellemetlen érzés, mert régi sebeinket tépi fel újra s önkéntelenül az a másik kérdés vetődik fel, hát ami sére meinket ugyan melyik kormány fogja magáévé tenni s méltányosan, az igazságnak megfelelően megoldani?!

De hát miért sérelmes fent idézett törvénycikk reánk, kálvinistákra?

Isten tudja, hányadik sérelem volt már ez!

Ha szorosan tárgyunk körében mozgunk, konstatálnunk kell, hogy az első sérelmet 1608. K. u. I. t.-c. ejtette, melynek 4—7. §§. a felsőháznak tagjaiul csupán a róm. kath. főpapokat ismerte el. Mivel azonban ekkor még tombolt üldöztetésünk s a bécsi béke — képletesen szólva — szépség-flastromnak is kevés volt, fenti sérelmet nem vehetjük zokon. A róm. katolicizmus maniatikus dühöngése ily sérelem szavá tevését úgy sem engedte volna, pedig az 1608. évi I. t.-c. a protestánsok közjogi helyzetét az egyenlőség elve alapján rendezte!

Nagyobb sérelem volt az 1792. X. t.-c. és 1868. IX. t.-c. 2. §., mely a rác és oláh püspököknek biz-

tosítja a felsőházi tagságot. Nemcsak azért sérelem ez rajtunk, mert ezeket a magyar falókat csak az 1791. XXVII. t.-c. ismerte el bevett vallásfelekezetenek s adott nekik egyenlő polgári jogokat, nemcsak az a sértő, hogy ugyanezen jogokat a közvetlen előző t.-c. (1791. XXVI. t.-c.) mindkét evangélikusok részére biztosította, ergó a felsőházi képviseltetésük a törvény szelleméből is következett, hanem az volt szomorú dolog, hogy egész törvénycikk-sorozat csapott arcon: 1608. I., 1618. LXXVII., 1625. XXII., 1630. XXXIII., 1635. XXIX., 1645. VIII., 1681. XXV., 1791. XXVI., 1844. III., 1848. XX., 1868. LIII., mely törvénycikk nemcsak vallásszabadságunkat, hanem a róm. katolikusokkal való jogegyenlőségünket is biztosítja.

Dicső elődeink nem bírták kivívni a rác és oláh püspökök felsőházi tagsága tárgyalásakor a mi képviselőtünket. Kutatásaim alapján azt is kell állítanom, hogy meg se kísérelték. Ez azonban nem kötelesség mulasztás! Ha részletesen ismerjük az 1790—1. évi országgyűlés tárgyalását, azt a tengersok, rajtunk elkövetett sérelem orvoslása miatti vitalközléseket, — csak hálával emlékezünk meg róluk még akkor is, ha ily közjogi kérdést nem volt idejük felszínre hozni.

1867-ben találjuk az első nyomokat, mikor egyházkerületeink tüzetesebben kezdtek foglalkozni főrendiházi képviseltetésünk kérdésével. A híres rimaszombati indítványunk hullámai még 1884-ben hömpölyögtek az eszmék áradatában!

Dr. Kaesoh Lajos.

(Folytatása következik)

Sütő Kálmán.

(1837—1914.)

Enyhe, őszi verőfényben diadalmasan támadó élet... Fagyasztó télnek fehérítő haván búsan elomló árnyék... Rengő bölcső és síri koporsó... amazt a szerető szülők boldog reménysége ragyogó szivárvánnyal koronázza meg, ezt a mindenöket vesztett kedvesek könyvtől fátyolozott tekintete s a szerető szívek bús emlékezése gyásszal takarja e... S e két határ között 77 földi év mutatja egy emberét tartalmát! E 77 földi évet Sütő Kálmán munkácsi lelkész s beregi esperes töltötte meg tiszteletreméltó tartalommal! Nem világokat alkotó, vagy robadöntő, nem milliókra kiható munkásság volt ugyan az ő élete, de nem is nyom s maradandó emlék nélkül ellobbanó! Egyszerű, nemes és kitartó, mindig tevékeny és fáradhatatlan, kinek egyéni élete szinte fölolvadt a közért való hűséges munkálkodásban. S aki ekként teljesítette hivatását szűkebb családi s szélesebb hivatali körben, az nem élt hiába, az betöltötte emberi tisztét!

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalussy-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban; művilágítás mellett este 7 óráig.

A nagy világ sokszor csaló szemével nézve kissé hideg, zárkózott, tartózkodó volt a megboldogult s való igaz, hogy a világgal szemben nem volt közlekeny, nem volt olvadékonny, de aki szívéhez közel állott, akinek alkalma volt tapasztalni szívének őszinte megnyilatkozásait, teljes magát s odaadó önfeláldozását, mélységes szeretetét, az ámulva állott meg a szeretetnek ekkora mértéke előtt s őszinte tiszteletét s ragaszkodását nem tagadhatta meg.

Boldog házaséletét nem tették zajossá édes gyermekek s a ház mégsem volt gyermekek nélkül soha; a fogadott és mégis édes gyermek, a kedves unoka, a dédelgetett dedunoka, a közel rokon családok fiai, mind-mind melegen szerető s atyailag érző szívet találtak az ő szívében, puha fészekre az ő hajlékában s mikor már mind szárnyukra szálltak is, meg-megtértek a kedves hajlékba, háládatos, szerető szívök édes érzéseivel családi tűzhellyé avatva azt! Nem látta ezt a nagy világ, — nem is mutatta, hiszen a világra nem is tartozott, — hogy bajban, bűban, betegségben milyen osztályrészt vett ki szereteteinek sorsában; a bajban segítő, a bűban vigasztaló, a betegségben aggódva ápoló épen olyan tiszta szeretettel, mint aminővel résztvevő örömeikben s boldogságukban is! Lehetett ő másoknak hideg, kimért, zárkózott, vagy tartózkodó, ítéltetett felőle bárki bármiként, szereteteinek ő szerető atyja, atyai barátja, áldozatos segítője volt mindenkori s még áldott emlékezete is „kedves, aranyos!”

S amilyen zaj nélkül való, de odaadó, cselekedeteivel soha nem dicsekvő, de mindig munkás szeretet töltötte el szűkebb családjára iránt, épen olyan buzgó terheket, törődést, fáradságot nem ismerő szeretet jellemzi őt egyháza, egyházmegyéje s az egész egyetemes egyház építésében is! Mint lelkész — a beregsomi egyházat építette meg nemcsak külsőleg, hanem belsőleg is s a vagyonban nem, de terheiben rohamosan növekvő munkási egyházat is bölcseséggel és szeretettel építette s rakosgatta le jobb jövőjének alapjait. Mint esperesnek — húsz évi kormányzása alatt, — minden egyház nem egyszer érezte jóságát, bölcsességét s odaadó fáradozását. Igazán szívében-lelkében viselte az egyházmegye s az egyházak gondját. E tekintetben fáradságot nem kimélt, pihenést nem ismert, állandó figyelemmel, szerető gondossággal óvta, védte s vitte előre a haladás útján a gondjaira bízott egyházakat. Munkabírása szinte csodálatos volt. Különösen az utóbbi évtizedben rendkívül megsaporodott adminisztratív tennivalók őt nem tudták kifárasztani; odaadó buzgósággal, lankadatlan munkakedvvel s szinte túlzott pontossággal végezte — olykor-olykor egymaga — a temérdek irodai munkát s ezen s lelkészi teendőin kívül tevékeny részt vett az egyházkerület s egyetemes konvent munkásságában is. S mindezeket nem csupán hivatásból, kötelességből, de igazi buzgóságból s szeretetből teljesítette, mint ama jobb lelkek s nemesebb emberek, kik szebb jövő reményében minden földi jutalom várása nélkül önzetlenül tudnak tenni, csekedni!

Boldog örömmel s nagy gyönyörűséggel vett részt az egyházak örömnépeiben, templom- és orgonavatásokon, az egyházak látogatásában, lelkészek beiktatásán épen úgy, mint ahogy készséggel, teljes jóindulattal buzgólkodott ügyes-bajos dolgaiknak elrendezésében. S valóban, hosszú időre terjedő kormányzása alatt egyházaink s iskoláink nagy és kedvező változásokon mentek által. Egyházainkban a régi viszonyokhoz mérve nagyon kevés egyházi épület van már, mely az újabb kor követelményeihez nem simulna, iskoláink, — amelyekre mindig különös gondja volt, — a változott s nehezebb viszonyok között is hátramaradás nélkül állanak a nagy versenyben, egyházaink az anyagi megerősödés útjára léptek, amely körülmény pedig lényeges fegyvernek mutatkozik a jövő küzdelmeiben! Tudatában vagyunk az utóbbi időkben örtént nagy változásoknak, amelyek az egyházak anyagi megerősödésére szolgáltak, tudatában a haladó kor fokozottabb igényeinek, mely nem tartja megfelelőnek a nádfedeles, tapasztos lelkészlakásokat, rozogá melléképületeket, düledező, rozszant templomokat, tudatában vagyunk teljesen annak is, hogy iskoláink színvonalon tartásában kitarító buzgósággal munkálkodik érdemes tanítói karunk, — de mindezeknek a tudatában is erőltlen vállalkozás volna kevésre becsülni a bölcs kormányzónak irányítását, komoly fellépését, segítő kezét, gondos örökösét s mindenekelőtt azt az együttlérző, munkás szeretetet, amellyel kivétel nélkül minden egyházát körülvette. De ő ezt nem tudta mutatni s így erről sem igen tud a nagy világ, sőt nem is tudta sokszor maga az érdekelt egyház sem, mert semmisen állott távolabb tőle, mint a dicsekvés, vagy jótetteinek emlegetése! Ő dolgozott mert kötelessége volt és zaj, láрма nélkül szeretett, mert szíve erre ösztönözte! S ha életében mutogatni nem igen tudta ezt, haló porában megérdemli tőlünk, hogy áldást mondjunk emlékezetére! De az egyházmegye életében sem volt hálátlan iránta, megbecsülte lankadást nem ismerő munkás szeretetét s két választásnál adta reá, mint esperesre, egyhangú szavazatát!

Az irodalom terén is munkálkodott, különösen régebben; munkatársa volt a Prot. Egyh. és Isk. Lapnak s a „Protestáns Lap”-nak; ez utóbbiban különösen a konfirmáció kérdésével foglalkozott! Egyházi beszédek, imák s egyéb papi dolgozatok bizonyára nagy számmal maradtak hagyatékában, tanulságául annak, hogy életét nem hivalkodásban, hanem hasznos munkásságban töltötte el. A közélet terén is a legjobb igyekezett fejtette ki erejét nem önző célokra, hanem a köz javára s hasznos, tartalmas munkájának elismeréséül kétszer is feléje fordult a király kegye. S ő még e ragyogó bizonyosságait is a legfelsőbb elismerésnek, elvonta a világ elől s odahelyezte szívébe, a jól teljesített kötelességeknek boldog emlékei közé!

Életrajzának főbb adatai a következők: 1837 szept. 3-án született Macsolán (Bereg vármegye).

„Meteor” szálloda Budapest
VII., Erzsébet-körut 6. szám.

120 kényelmesen berendezett szoba.
 Légfűtés. — Liftszolgálat éjjel-nappal.
 Fürdők. — Vacuum cleaner. — Összes
 vidéki lapok. — Szobák 4 koronától.

Elemi iskoláinak bevégezése után Sárospatakra ment, hol a gimnáziumot és a teológiai akadémiát végezte el kitünő sikerrel. Tanulói pályája alatt Bereg vármegye részéről a Buttlet-féle alapítvány évi 200 koronáját élvezte. Első lelkészkepesítő vizsgát 1859 nov. 2-án tett Debrecenben kitünő eredménnyel. Második lelkészkepesítő bizonyítványa kiadatott Debrecenben 1860 aug. 11-én általános dicséretes eredménnyel. 1860 ápril 16-tól 1864 ápril 1-ig Nagyberegen volt segédlelkész s az utóbbi két évben a fiú-iskolában ugyanott tanító is. 1864 ápril 1-től nov. 4-ig Beregszászban segédlelkész-fitanító. Ekkor mint rendes lelkész Buleszba ment, de itt csak fél-évet töltött. Ez időre esik házassága, 1865 január 5-én nőül vevén Békassy Sándor beregszászi lelkész és neje Litschner Julianna leányát, Erzsébetet, kivel boldog családi életet élt. Házasságukból gyermek nem származott. 1865 ápr. 11-én Beregsombába költözött, mint rendes lelkész s ott 30 esztendeig 1895 ápril 1-ig munkálkodott, mint az egész község által szeretve tisztelt lelképásztor, amikor aztán a munkácsi lelkészi állást foglalta el. Ünnepélyes beiktatása 1895 május 5-én történt. Itt munkálkodott ernyedetlen buzgósággal mindaddig, míg erős, gondosan ápolt szervezetén a végzetes betegség erőt nem vett, ágyba nem törte s 1914 január 28-án életét ki nem oltotta.

Az egyházmegye életében már ifjú lelkész korában tevékeny részt vett, mint egyházlátogató jegyző. 50 esztendeig vett részt az egyházak látogatásában s e hosszú idő alatt csak 2 évben nem volt látogatni betegsége miatt. Az egyházmegye 1875-ben aljegyzővé, 1879-ben főjegyzővé, 1892-ben tanácsbíróvá választotta. Két évig működött mint főjegyző és tanácsbíró; 1894 ápril havában vette át az esperesi hivatalt, amelyre 1893-ban választatott meg. Az izgalmas választás hullámai csöndesen elsímulván, békességben, csöndes, zajtalan munkával vezette egyházmegyéje hajóját a boldogabb jövődők felé 20 éven át!

Most már megtért pihenni 77 hosszú, fáradtságos év után! Legyen csöndes pihenése a boldog feltámadás reménye alatt, legyen áldott emlékezete! Mi pedig tegyük le imént fölhangolt sírjára a tiszteletet, az elismerés, a hála koszorúját, mert ő megtette kötelességét!...

Bertók Béla,
beregsurányi reform. lelkész.

A bihari egyházmegye tavaszi közgyűlése.

(Sulyok István esperes ünneplése.)

Bihari egyházmegyénk folyó évi április 17-én tartotta rendes tavaszi közgyűlését Nagyváradon, a vármegyeház nagytermében, Sulyok István esperes és Bary József gondnok elnöklésével.

Esperes úr költői képekben gazdag, szép imádságban emelte szívünket Istenhez, alázatos buzgósággal esdvén áldást közgyűlésünk munkájára, anyaszentegyházunkra, áldást az utóbbi években oly sok csapást átélte magyar népünkre, áldást virággal koszorúzott hegyeinkre s a reménység zöld palástjába öltözött határainkra.

A buzgó imádság után, megnyitó beszédében — ugyancsak az esperes — rámutatott arra a szomorú tapasztalatra, hogy protestáns egyesületeink a hozzájuk fűzött nagy várakozásoknak megfelelni nem képesek. A vallásegyleti szövetség, amelyért annyira lelkesültünk s amelytől a felekezetek közt való jó békesség ápolását s a liberálizmus erősítését illetőleg oly nagy eredményeket vártunk, ma már — sajnos, — csak névben él. A Kálvin-szövetség, amely már nevével fogva is hivatva lenn a hamisíthatatlan józan kálvinista szellem és öntudat erősítésére, a magyar kálvinista ember lelki világával ellentétes pietisztikus törekvésekben látja hivatása teljesítését. Csodálatos, hogy míg őseinknek egyik kezükben hitünk védelmére a fegyvert kellett tartaniok, a másik kezükkel már nagyszerű áldozatokat hoztak anyaszentegyházunk építésére. Ma pedig nincs bennünk elég erő, hogy nagy célokért alakult egyesületeinket fentartani tudjuk. Felveti egy protestáns népszövetség eszméjét; aposztrofálja biharmegyei nagymúltú kálvinista családainkat, amelyeknek sorainkban lévő tagjaira, mint nagynevű ősök méltó utódaira bizton számíthatunk, hogy segítségükkel új, dicsőséges, termékeny korszakot nyissunk meg egyházunk történetében.

Lelkes éljenzés követte a megnyitót, amelyet az imádsággal együtt jegyzőkönyvünkbe foglalunk.

Ekkor, napirend előtt szót kért méltóságos Bary József gondnok úr s körülbelöl a következőket mondotta: Egy kedves kötelességet engedjenek teljesíteni, mélyen tisztelt uraim, azt ugyanis, hogy üdvözljem Sulyok István esperes urat, amidőn ma lelkészkezdésének 25 éves jubileumát tartja. Nehéz viszonyok között vette át egyházközségének a vezetését s mi tanúi voltunk, hogy mily kitartó lelkesedéssel, buzgalommal végezte nehéz és felelősségteljes hivatását. S amikor hálával mutathatók rá erre, azt hiszem, mindnyájunk nevében szólók, amikor őt mint eddigi, úgy ezután változhatatlan szeretetünkről és bizalmunkról biztosítjuk. Áldja meg az Isten ezután is s a mi önzetlen szeretetünkből és hálánkból merítsen kedvet és erőt további eredményes működésére.

Mi lelkészek ugyan az előző napi lelkészegyleti gyűlés végeztével Lévai Mihály nagykereseti lelkész útján kifejeztük esperes úr iránt érzett őszinte tiszteletünket és szeretetünket, mindazonáltal a gondnok úr szívből jövő szavai a világi tagokkal egyetemben minket is újra le kes ünneplésre ragadtak; őszinte örömmel ünnepeltük azt a fá adhatatlan buzgalmú esperest, aki, mint rendes lelkész, immár 25 évet (1889 ápril 14—1914 ápril 14.) töltött a nagyváradai egyház szolgálatában, aki az akkor itt talált romokon a külső és belső építés munkáját megkezdve, törhetetlen munkakedvvel, kitartó szívóssággal, megfontolt bölcsességgel anyagi és erkölcsi tekintetben egyiránt virágzóvá tette a nagyváradai egyházat, amelynek falai közt ma leányinternátus, tanítónőképző-intézet van, amely az eleven egyházi élet jeléül szinte évről-évre új intézményeket, új állásokat létesít s maholnap 3-ik templomot épít.

Esperes úr meghatva köszönte meg a meleg ovációt, a szívből jött ünnepeltetést. Ő — mondja — nem tett egyebet, mint kötelességet teljesített, ez pedig nem érdem. Ha mégis van olyan eredménye munkálkodásának, amelyet talán érdemül lehet venni,

akkor is ennek az érdemnek csak egy kis része az övé. Az érdem oroszánrésze az ő munkatársaié, akik az ő munkáját buzgó támogatásukkal megkönnyítették, ezek között is első sorban Bary József ömértóságáé, aki nemcsak az egyházmegyének, hanem a nagyváradi egyháznak is buzgósággal fáradozó gondnoka. Ő — mondja tovább — igyekszik az apostol szavaihoz alkalmazkodni: amelyek hátam megett vannak elfelejtven, azokra pedig, amelyek előttem vannak, igyekezvén, futok a cél felé. Az ő munkálkodásának célja a Krisztus anyaszentegyházának építése. Erre a szent munkára kéri a közgyűlés tagjait is. Szívvel fakadó lelkes éljenzésben adtuk kifejezést annak a becsülésnek, szeretetnek és ragaszkodásnak, amelyet egyházmegyénk bölcs vezetője, esperese iránt mindannyian érzünk.

Még mindig az ünneplés őszinte öröme tartotta fogva a lelkeket, amikor rátértünk a közgyűlés tárgyaira. A felsőbb hatósági leiratok tudomásul vétele, tanítók eskütétele, a hk.-újlaki (Szentimrei Dániel) és nagyszántói (Bodnár Gábor) lelkészválasztás megerősítése után az egyházközségek különböző ügyei nyertek elintézését. Tudomásul vette s jóváhagyta a közgyűlés a nagyváradi egyháznak a dr. Várady József és Grünwald Salamon hagyománya tárgyában a hagyományozók örökösivel kötött egyezségét. Eszerint a nagyváradi egyház dr. Várady Zsigmond hagyományának egyik részéül a 12,000 K értékű szakadati ingatlant kapja, míg Grünwald Salamon után 40—50,000 korona alapítványi vagyonhoz jut. A csődbejutott biharkeresztesi takp.-ban a biharkeresztesi egyháznak 10,000 K ja volt elhelyezve. Ezt a tekintélyes összeget az egyház most alighanem elveszíti. A közgyűlés egyébiránt megbízást adott az ügyésznek, hogy a biharkeresztesi egyház nevében a takarékpénztár volt igazgatói ellen teljes szigorúsággal járjon el.

A 63 pontból álló tárgysorozatot csak délután 5 órakor meríthették ki.

Déli 1 órakor közeledre gyűltünk a Széchenyi-szállóba, ahol esperes úr ismét meleg ünnepeltetés tárgya volt. Szólásra emelkedett ugyanis Lukács Ödön nagyváradi pénzügyi tanácsos, egyházmegyei jegyző, ez a széles tudású, végtelenül szimpatikus és egyik legértékesebb világi emberünk, a nagynevű néhai Lukács Ödön esperes fia s elragadó elokvenciával fejtegette a magyar református egyház nemzetfentartó hivatását. Hogy magyar nemzetről, magyar hazáról beszélhetünk — mondta —, ezt a magyar kálvinista egyháznak köszönhetjük, mert a múltban nem egyszer a nemzeti eszme, a hamisítat-

lan tiszta liberalizmus csak ennek az egyháznak falai közt s az egyszerű kálvinista parókiákon talált menedéket, meleg otthont. Ma is, amikor a magyar társadalomban lépten-nyomon bizonyos internacionális törekvésekkel találkozunk s amikor azt látjuk, hogy a körülöttünk élő apróbb államokban mindenütt mily nagy gondot fordítanak a nemzeti érzés kidomborítására, nem lehetetlen, hogy eljő az idő, amikor a nemzeti tradíciók ápolása, a liberalizmus megvédése újra a református egyház nagy hivatása lesz. Hogy kálvini magyar egyházunk a múltban feladatának megfelelhett, azt a benne rejlő erkölcsi és értelmi erőn kívül kétségtelenül egyházunk nagynevű vezető férfiainak köszönhetjük. Épen azért ma is elsőrangú kérdés, hogy milyen vezetői vannak a kálvini magyar egyháznak. Megnyugvással, sőt büszkeséggel látja, hogy a bihari egyházmegye Sulyok István esperesben a legméltóbb vezért tisztelheti és ünnepelheti, akinek eddigi fényes pályafutása, gazdag tapasztalatai, nagy kvalitásai a jövőre nézve is a legszebb reményekre jogos tanak. A legjobb kívánságokkal üríti Sulyok István esperesre poharát.

Szigeti Elek, Szemes László, Surányi Lajos és Eröss Károly beszédei után poharat emel esperes úr. Most érzi — úgymond — először életében, hogy keresnie kell a szavakat, amelyekkel megköszönje a nem várt ünnepeltetést. Ő a kötelességteljesítés embere, talán némelyek szemében túlságosan is pedáns, de jól esik látnia, hogy az ő pedantériáját megértik, méltányolják s az ő munkatársai, lelkészek, tanítók és világiak egyiránt érzik, hogy őt munkálkodásában a szeretet lelke vezeti. Ha talán eddigi pályafutásában itt-ott egy-egy fát ültetett, ha plántált, öntözgetett, csak hivatása szerint cselekedett s mindazért, amit tett, a dicsőség Istené. Kegyeletes szavakban emlékezik néhai elnöktársáról Ritoók Zsigmondról, akinek bölcsességét, fényes elméjét országzszerce csodálták, elismeréssel szól mostani elnöktársáról, mélt. Bary József úrról, aki szinte hihetetlen buzgalommal vesz részt úgy a nagyváradi egyház, mint az egyházmegye kormányzásában, az egyházmegye több világi vezető férfiairól, akikről egyházmegyénkre fény és becsültetés sugárzik, a lelkészekről, tanítókról, akik a nekik kijelölt munkamezőn a kötelességteljesítés útján haladnak s kéri mindannyiójuk részéről ezután is azt a bizalmat, szeretetet és ragaszkodást, amellyel eddig körülvették. Poharát elnöktársára üríti.

Szívvel-lélekkel ünnepeltük az esperes urat: közgyűlésünk egész tartama alatt valamennyien az

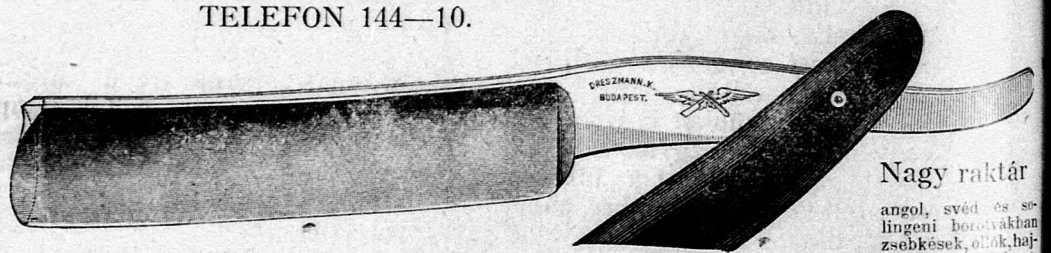
Dreszmann Károly késes és borotva műköszörüs Budapest, VII., Erzsébet-körut 22. sz.

TELEFON 144—10.

Borotvák.

Legjobb minőségben, melyek a saját műhelyemben lesznek készörülve s hajszál élesre fenve. Angol borotva 5 kor., svéd 4 kor. és solingeni 3 kor. Gillette pengék készörülése 12 drb 1 kor. 50 fill., borotva készörülés 1-20—1-60 kor., hajvágó gép készörülése 1-20—1-60 kor. A készörülések a saját felügyeletem alatt történnek.

Nagy raktár

angol, svéd és solingeni borotvákban zsebkések, ollók, hajvágógép, fodrászat- és kertészeti cikkekben.

iránta érzett hálás tisztelet és szeretet hatása alatt állottunk s igazán nem tudjuk, mit csodáljunk benne leginkább, puritán jellemét, bámulatos munkaszeretét, szeretetteljes atyai szigorúságát, mindenre kiterjedő figyelmét, vagy azt az értékes közéleti tevékenységet-é, amelyet Nagyvárad város társadalmában, törvényhatóságában, közig. bizottságában, iskolaszékében olyan eredményesen kifejt.

Mi hálát adunk a gondviselő Istennek, hogy őt nekünk adta, hogy őt, mint minden tekintetben legméltóbb vezért egyházmegyénk élére állította s kérjük is az Istent, hogy áldja meg lelki-testi áldásai-
val s nyújtsa hosszúra értékes és áldásos életét.

Anthróposz.

Bertók Béla.

A beregi egyh. megye esperesének beiktatása.

... Munkácson *született* 1873-ban. Atyja az ottani egyháznak szeretett kántortanítója volt. A 4 alsó gimnáziumot helyben, a többi a theológiával együtt Sárospatakon végzi, szedegeti pályamunkáival az első babérokot. Budapesten 2, Győrteleken 1, Fehérgyarmaton 3 évig kaplankodott. Előbb a rápszonyi, majd a b. surányi kis egyház s most Munkács városra hívta meg lelkészül. Az új esperesnek dióhéjban ez az életrajza.

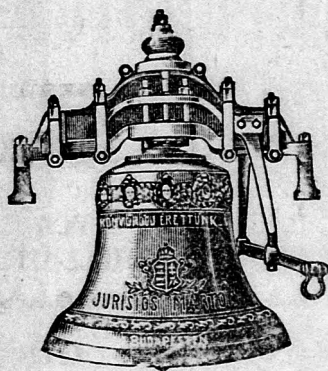
Burokban *született!*... mondják irigyei. 40 éves korban, félévi főjegyzőség után beülni az esperesi székbe, elsőnek lenni első és érdemesek között: nos hát ez hallatlan szerencse! Így az irigyek! Csakis azok, mert ellenségei nem voltak, nincsenek. Ezt elismeri mindenki. Első volt mindig a kartársi, az *emberszeretelenben*, amely tulajdonságok olyan népszerűséget biztosítottak neki már diák korában is, hogy abban a pataki főiskola növendékei között — emlékezetem szerint — csak Tüdös István előzte meg.

Nekünk *született!*... mondta már évekkal eze őt a beregi egyházmegyének a többsége. Nemcsak földrajzilag, de lelkileg, mint szellemi életünknek praedestinált vezére is. Az emberekkel való bánásmódja, mely azonban soha senkivel szemben nem hallgatta el az igazságot; az aktuális, sokszor bonyolult kérdéseknek helyes, gyors felfogása, a ki-

vezető útnak megjelölése; jellemének tisztasága, katedrai szónoklatai mind oly tulajdonságok valának, melyeket a beregi egyházmegye mihamar felismert, jutalmazza is a különféle tisztségekkel. Ha tudjuk azt is, hogy számtalanszor hívták, mehetett volna jobb fizetésű egyházakba, s hogy az elmenetel igazán előmenetel lett volna rá nézve *anyagilag* is, nem kellett volna küzködni a „paizsos férfiúval“, és ő visszautasította a rá nézve jót, csak azért, mert kicsiny egyházát nem akarta ott hagyni a bajban: úgy hisszük, hogy a beregi egyházmegye ezt a talpig embert méltán választotta egyik vezérének.

Beiktatása e hó 15-én Beregszászban történt. Annyi embert, amennyi ottan volt, a vármegyeháza csakis akkor látott, amikor megyei tisztviselőket kellett választani. *Szentimrey József* h. esperes megnyitó imája után *Várady Gyula* e. m. gondnok mutatta be a szavazatbontó bizottság ismeretes jelentését, melynek alapján — a közgyűlés éljenzése közben — Bertók Bélát a beregi egyházmegye megválasztott esperesének jelentette ki. A küldöttségileg meghívott esperes az esküt letevén, elsősorban is az e. m. gondnok üdvözli. Kifejezést adott beszédében annak, hogy nemcsak az egyházmegye papsága, de a nagy közönség is teljes bizalommal van iránta, s úgy tekint a megválasztására, mint egy új korszak kezdetét. Ő a maga részéről minden erejével arra törekszik, hogy mindenkor segítségére legyen a közjóra irányuló munkálkodásában, hiszi is, hogy egyetértéssel hasznos munkát fognak kifejtetni.

A szeretetteljes szavakra az esperes válaszol. Első szavai a hálának a szavai azért a bizalomért, amellyel az egyházmegye az ő fáradságát megajándékozta. Szorongó szívvel vállalkozom — úgymond — az egyházmegye vezetésére, mert jól tudom, hogy nagy és fontos feladatok várnak a megoldásra. Részletes programot ezúttal nem ad, csak nagyjában jelzi, hogy a téli vizitációt más időre óhajtja átteni s annak főfeladatává a belmissziót teszi. Tanácsbíró társaival, esetleg mások meghívásával is időnként tanácskozásokat tart, a számvevőszéket, a körlátogatóságokat újonnan, oly alapokon szervezi, hogy azok intenzívebben felelhessenek meg a rájuk várakozó feladatoknak. Működésében kéri mindenek támogatását, mert ő „mindent meg akar tenni, ami egyháznak s egyházmegyének a javára válik“. A tisztikar részéről Bary Gyula, a tanítóság részéről

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő felsége a király által 2 aranykeresztellett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kicserélését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

pedig Szabó Imre kerecsényi tanító üdvözölték, biztosítván a tisztársak nevében is szeretetökről s odaadó támogatásukról.

És ezzel megkezdődött a munka. Kezdődött pedig azzal, amit ha a fontosabb esemény nem lenne úrrá az ember gondolkodása felett, már előbb kellett volna sorrendileg említenem, hogy az egyházmegye a legnagyobb hálával emlékezett meg volt esperesének, Süttö Kálmánnak érdemeiről, emlékét jegyzőkönyvileg megörökíti, özvegyéhez részvétiratot intéz. Ezeket az elévülhetetlen érdemeket méltatta egy korábbi megbízás alapján az új esperes és gyönyörűen felépített emlékbeszédében, mely — úgy tudjuk — e b. lapokban egész terjedelmében közölve lesz.

A h. esperes időszaki jelentése szerint az egyházmegyében mindenképp jól és ékiesen folytak, aminek egyik bizonyossága az is, hogy iskoláinknak, illetve tanítóinknak 60%-a jeles és kitűnő. A lelkészek közül elfoglalták új állásaikat Szabó Bertalan Haláboron, Szeles Sándor Darócon, Bary Gyula N.-Beregen, Oroszlán Sándor Kislónyan. A főtiszteletű püspök úr új segédlelkészekül kinevezte Fábán Sándort Kigyószra, Joó Miklóst Munkácsra és Molnár Jenőt B.-Surányba. A különféle, a halálozás folytán megüresedett bizottságok elnökeül az esperes, egyházközségi képviselőik pedig Szentimrey József, Szabó Albert rendes, Micsák Péter és Pap Imre póttagokul megválasztottak. Gyülekezeteink vallásos buzgóságának fényes bizonyossága az, hogy ebben a szegény, drága világban főleg iskoláink építésére, átalakítására Isznyéte, Asztély, B.-Rákos, N.-Lónya rendkívüli adókat vetettek ki, vállalnak a felveendő kölcsön törlesztésére évekig tartó terheket magukra, vállalták önként, kényszerítés nélkül.

Gyűlés után bankettet rendeztünk az esperes tiszteletére, ahol természetesen ő Várady Gyula, Simon Andor, Tárczy Károly), az özvegy édes anyja (Pap János) és szerető feleség (Ráczy Jenő) voltak az ünneplés tárgyai

S...n.

Balogh Ferencről.

(Folytatás és vége.)

A mi néhai jó tanárunk azonban nemcsak komoly történettudós s hittudós volt, hanem művész is volt a szó legnemesebb értelmében.

Ha valaki Balogh Ferenc professzorunk arc-képét megmutatja egy olyan valakinek, aki őt életében sohasem látta s nem ismerte, azután megkérdezi, hogy kit ábrázol ez az arckép, a válasz száz eset közül kilencvenkilenc esetben ennyiből fog állani: Jókai Mór.

Annyi tény, hogy ritka embernek adatott az a nagy elbeszélőképeség, mint a mi néhai jó professzorunknak. Amilyen hatással volt a magyar nemzet olvasóközönségére, a nemzet nagy elbeszélője, Jókai Mór a penna hatalmával, éppen olyan hatással volt a mi néhai jó professzorunk a nagy magyar alföld kálvinista papjaira az élőszó, az eloquentia hatalmával.

Nagy isteni adomány a jó elbeszélőképeség tanárebekre nézve is. Ismerünk itt-ott olyan gimnáziumi tanárt, aki még a matematikát is élvezetesen tudja előadni; viszont ismerhettünk olyan irodalmi professzort, pedig hát van-e az irodalomtörténetnél egy-egy könnyebben, szebben előadható tantárgy, akinek órája kölcsönös ásitással telt el.

A mi néhai jó professzorunk a tudós tanár uraknak azon kategóriájába tartozott, akinek órájáról nem igen szerettek elmaradozni a diákok.

De miért is szerettek volna elmaradni annak a tanárnak az órájáról, aki a történelem száraz adatait a legszebb, a legügyesebb módon tudta összekötni a legmélyebb lélektani, erkölcsi igazságokkal.

Művész, páratlan előadó művész volt a mi néhai jó professzorunk, ismerjük el őszintén.

A piktorok és a szobrászok, amikor gyenge honoráriummal kecsegtetik őket, rendesen azt szokták mondani, hogy az ő foglalkozásuk, a művészet megfizethetetlen.

Bizony megfizethetetlen és általunk soha meg nem hálálható a mi néhai jó professzorunk hosszú időközön keresztül kifejtett tanári munkássága is.

Nagynevű püspökünk, Baksay Sándor, írja egyik elbeszélésében, hogy amikor diákkorában predikálgatott egyik-másik kis faluban s aztán azt vette észre, hogy az öregebb emberek és nénikék felettebb módon bólingatnak a predikáció egyes igazságaira, mindig az jutott eszébe, hogy ezek a jó falusi magyarok Zagyvának és a többi jó, régi predikáció íróknak bólingatnak, mert ifjúkorában mindig ezeknek a nagynevű szerzőknek a beszédeit használta a katedraban.

Harmonium, Hegedük, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Hogyha néha napján mi is dicséretet hallunk egyik-másik alföldi kollegánk áldásos papi tevékenységéről, szónoki sikereiről, ne felejtsük el soha, hogy ez a dicséret nemcsak a mi kollegáknak szól, de szól a mi néhai jó professzorunknak, a mi lelkes, feledhetetlen Balogh Ferencünknek is.

Az ő élete nem múlt el nyomtalanul. Nyomokat, mély vágású nyomokat hagyott ő itt a magyar kálvinista nép szíve rejtekében. Sok szöszéken, sok alföldi gyülekezetben él ma is, s élni fog sokáig az ő lelke, az ő szelleme, a jelesebb igehirdetők temperamentumában, a magyar református Sion papjainak hitért, hazáért lángoló lelkes beszédeiben, a magyar kálvinizmus dicsőségére.

*

Szerette is a mi néhai jó professzorunk ezt a beláthatatlan nagy rónaságot, a nagy alföldet. Ambár a jó Isten kegyelméből a váradi hegyek alatt látta meg először a napvilágot, de mégis összeforrta a lelke a nagy magyar alföld tradícióival.

Talán éppen ott Nagyvárad vidékén, azon a „hepe-hupás” tájékon, ahol a hegyek mélabúsan tekintgetnek le az alföld végtelen rónáira, ahol a hegyek lejtői között azokon a kanyargós úton, felhangzik itt-ott a tiszós oláhok ajkairól a román nyelv, talán éppen az ő szülőföldjén jött rá arra a gondolatra, hogy nem a hegyek között, hanem lent a síkon, a pusztán, ott él a magyarság lelke, az alföldi magyarság.

És vajjon ki tagadhatná, ki vonná kétségbe, hogy felettébb okos dolgot cselekedtek az ősmagyarok akkor, amikor a népvándorlás alkalmával itten-ottan búcsút mondtak a csipkét, vackort és kökényszilvát termelő hegyeknek s lehúzódtak a Tisza és a Duna folyása mentén az alföldre, ahol jó legelőt találtak a lovak, a paripák számára, ahol a szélvész szabad rohanása, a felhők szabad futása emlékeztette őket az ősi hazára, Ázsia pusztáira. Itt az alföld térségein, itt él ma is a magyarság legnagyobb zöme, itt ezen a helyen, ahol az emberi lélek és a nagy természet egyik nagy megfigyelője, a nemzet legnagyobb lantosa, ilyen szavakra fakadt a letűnt század negyvenes éveiben:

Pusztá, pusztá, te vagy a szabadság képe!
És, szabadság, te vagy lelkem istensége!

A mi jó öreg professzorunk is megértette a puszták ígését, akárcsak a nemzet nagy lantosa, Petőfi Sándor. Láttá, hogy a nagy magyar alföldnek csak egyetlenegy református főiskolája van, látta, érezte, hogy az alföldi kálvinizmus elgyöngülése egyet jelent a magyar nemzet sírjának a megásásával.

S vajjon nem volt-e ebben is igaz a? Hiába beszélünk mi olyan nagy horderejű igazságokat, hogy első dolog lent a végeken s a távol Erdélyben megőrizni, megtartani a magyar református híveket, ha egyszer azt látják és azt érzik a határszáron a mi hitrokonaink, testvéreink, hogy baj van az ország szívében, hogy az alföldi magyarság nem állja meg többé a maga helyét. Hiába amputálják a gutaütött embernek a lábát, a karját. Nem ér az semmit, ha egyszer baj van a szívben, a központban.

Jól írta valamikor Arany János a Ráchel siralomában:

Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja
Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja
Oceánja vérnek.

A nagy magyar alföld kálvinizmusának a megőrzése nem tréfa dolog. Mi magyarok csak addig élünk, amíg az alföldi kálvinista városok, községek kulturájára, bizonyos nemzeti önérzettel, büszkeséggel hivatkozhatunk a határszáron álló városok, falvak idegen ajku népei előtt.

S nehéz dolog ám a mi buzogányos, kakasos, csillagos tornyainkkal ellátott alföldi városainkban, községeinkben a nemzeti kultúra egyik hatalmas oszlopát, a kálvinizmust, ezt a puritán vallásos hitet a maga egyszerűségében, tisztaságában fentartani, megőrizni. Hiszen a puszták képét egy napon sem lehet említeni a hegyesvidékek lakóival.

Micsoda hitbuzgóságot, micsoda babonával vegyesedő hitéletet találunk a felföld városaiban, falvaiban, a bányász s az erdők között lakó, faiparral foglalkozó nép között? Óh más ott az élet, más ott a levegő. A szegény bányász kísérteteket lát a föld üregeiben, az erdős vidékek lakója a szentek alakját látja kifermálódni a fák lombkoronái között.

Nem így van ez az alföldön. Ezek az egyre elmosódó, jövő-menő fellegek, ez az égaljig végigtekinthető pusztaság, ez a végtelenség fogalmára emlékeztető s némán is beszélő rónaság, az alföldi ember agyában egészen más képet, gondolatot szül a nagy mindenségről, a világegyetemről, mint például a bércek, a hegyek s az ezek között feltetsző égboltozat a hegyesvidékek lakóinál.

Egy az Isten, Krisztus az emberiség megváltója, örök példaadója, Krisztus az egyetlen közbenjáró Isten és emberek között, a reformáció ezen sarkalatos igazságai már a XVI-ik században itt az alföldön hódítottak a legnagyobb mértékben.

Évszázadokkal ezelőtt itt az alföldön fogtak először fegyvert a hajdúk a vallás szabadgyakorlataért s ma is itt lelkesednek legjobban a szabad szóért, a szabad gondolkodásnak kérges tenyerű, patkós csizmájú, báránypőrsipkás vitézei.

Sok itt a gond, a baj, nagy itt a zürzavar ma is a Tisza-Dunamentén a mi kálvinista ősi fészkeinkben. Minden jel arra mutat itt, hogy a puszták lakóinak ma is jellemző vonása a szabadságszeretet, sőt itt-ott, fájdalom! a féktelenségig menő szabadságkeresés. És hol van az az erő, az a hatalom, amelyik a puszták fiait képes lenne eltüntetni a szabadság szent oltárának az imádatától?

Sehol! Az alföldi magyarság szabadságot tisztelő nép volt a múltban, s ilyen lesz a jövőben is. Ilyennek formálta ezt a népet a teremtő Isten már az ősidőkben.

A mi alföldi magyar népünknek nem imponált a katholicizmus fénye, hatalma, mystikus volta. Imponált előtte a múltban is a genfi nagy prófétának Kálvin Jánosnak presbiteri rendszerre felépített népegyháza, a református egyház.

Alapjában véve a mi népünk, az alföldi magyarság ma is ezt az egyházat tiszteli, becsüli a legjobban, ámár a féktelenségre való hajlandóságánál fogva, itten-ottan túl szeretné licitálni még a puritánizmus nagy mesterének Kálvin Jánosnak a tanait is. Kísérleteznek ma az alföldön egynémely jámborképű,

okvetetlenkedő atyafiak a nazarénizmussal, baptizmussal s a felekezetenküliséggel, de mindez csak hiabavalóság. Csak az a fődolog, hogy Debrecenből olyan Balogh Ferenc-féle szemekkel kémleljék a mi érdemes theologiai professzoraink, hogy mi történik a puszták között, a mi régi kálvinista egyházainkban? Egy kis elővigyázatosság, óvatosság mellett nincs mit félnünk a modern idők vallási szektáitól.

Az alföld rónáin úgy vagyunk Kálvin János eszméivel, mint a búzával. Az alföldi síkság a kultúr-növények közül ezt a plántát szereti a legjobban, mert a búza izekre tagolt, üres szárával, keskeny, lándzsa alakú leveleivel, s a szár legfelsőbb pontján fejlődő, zizegő virágával, bizonyos atyafiságban áll a náddal, a legősibb alföldi plántával, amit ez a nagy tengerfenék valósággal ontott a régi, az ősidőkben, a tenger hullámainak elesenesülése, elpárolgása után.

A nagy puritán próféta, a népuralom első hártója, a népegyház első szervezője, Kálvin János, itt az alföldön, a szabadság eme beszélő szimbólumának szent virányain talált annak idején a leglelkesebb táborra. A mi néhai jó professzorunk is értette a puszták nyelvét, a puszták igéjét. Értette, látta, érezte a puszták nagy kollégiumának, a debreceni főiskolának fontos nemzeti hivatását. Szent hely volt előtte Debrecen, mint a muszkák előtt Moszkva városa, mint az orthodox zsidók előtt Jeruzsálem szent tájéka.

Látta, érezte ugyan, hogy ez a mai kor, mint valami hétszűkesztendő nem éppen kedvező eredményeket mutat fel az alföldi reformáció történetében, nemes lelke azonban sohasem csüggedt el a magyar református egyház szebb jövőjének munkálásában. Naggyá tenni az alföldi magyarság főiskoláját, naggyá, szabaddá tenni a magyar népet, ez volt az ő irányelve. Szent program az, amit ő vallott.

Bizony szobrot érdemelne nemcsak mitőlünk egyszerű, kálvinista papoktól, hanem az egész alföldi magyarságtól.

*

De mégis, ne tegyünk szemrehányást senkinek, ha az alföldi magyarság nem osztózik a mi nagy lelkesedésünkben.

— Szobor, emlékmű, mi az? — mintha csak hallanám, amint ott elmélkedik a diákok előtt az ő festetlen katedrájában, a milenniumi évet követő 1897-ik esztendőben, amikor először hallgattam én is az ő előadását.

— Különös dolgot csinálnak ma az ország vezetői. Szobrokat, emlékműveket állítanak a határszéleken a tótok, rusznyákok és oláhok között. Száz ezreket hánynak ki emlékművekre. Majd jön valami nemzetiségi villongás, zürzavar a határszáleken s aztán csákánnyal rántják le a mi Árpád apánk szobrát arról a cifra talapzatról. Jobb lett volna, mondá az ő tágra nyílt kék szemével, ha azt a sok pénzt a debreceni egyetemre adták volna az ország urai.

Mi kálvinista papok csak állítsuk fel az ő mellszobrát a mi szerény tehetségünkben, aprópénzhez szokott erszényeinkből. Valami nagy jelentőséget azonban ne tulajdonítsunk ennek a szobornak.

A szobor, az emlékmű, magában véve keveset ér. Hiszen ő maga, a mi néhai jó professzorunk

említette egy alkalommal, mint aféle talpraesett ötletet, hogy egyik keseredett szívű, sok csalódáson keresztülment jó barátja, így sóhajtott fel a mi nagynevű Révész Imrénk hatalmas síremléke előtt a Kossuth-utcai temetőben: Jó lesz valamikor káposztáskőnek!

A szobor, az emlékmű időmúltával elveszti értékes voltát. Hatvany professzor uram síremléke is csak úgy búsul már az öreg kollégium folyosóján, mint az ócska ekevas a falusi gazda padján a szarufák alatt.

A világon minden, ami testi, ami csak anyagból lett formálva, elmúlik, semmivé lesz. Vanitatum vanitas — mondja Kölcsey. A lélek örökké él! — mondja a biblia.

Szent igazságok ezek. A nagy emlékművek szétmállanak, szétporladnak; Egyiptom piramisai is egyre kopnak, egyre fogynak. Csak a lélek, az eszme, a szellem él örökké.

A mi néhai jó professzorunk szobra is előcskul, megkopik majd az idők vasfoga alatt, mint mindenféle emlékmű ezen a világon, amit csak emberi kéz alkotott. Csak egyre ügyeljünk, csak egyre vigyázzunk a felettünk elmúló esztendők folyamán, csak arra és mindig csak arra, hogy a mi néhai jó professzorunk nagy lelke és az ő nagy lelkének szent gyönyörűsége: A magyar kálvinizmus éljen sokáig, éljen örökké!

Baráth Imre.

IRODALOM.

Diszitő Művészet. Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola szerkesztésében, a Magyar Földrajzi Intézet kiadásában ez év elején új folyóirat indult meg a Diszitő Művészet. Zászlaján nem csekélyebb célokat olvashatunk, mint a magyar ormanyelv jövőjének kialakítása, felszabadítása mindazoknak, akik idegen divatlapok és mintaárak rabszolgáivá szegődtek. Munkára kíván szoktatni, ízlésre nevelni, előkészíti a kenyérkereseti és a művészi pályákra és az ízléses otthon tanácsadója. Ha akkor némi kételkedéssel fogadtuk talán ezt a programot, most helyt kell adnunk a teljes elismerés hangjának. A most megjelent áprilisi szám 12 monogrammtervet, 60 fehérhímzés reprodukcióját és egyéb rajzokat, továbbá 8 színes mellékletet tartalmaz. A kézimunkázóknak legtöbbet kétségtelenül a laphoz mellékelt közvetlenül (levasalással) másolható 16 részletrajt nyújt Undi Mariska néhány eredeti ajzával. Undi Mariska a fehérhímzésről írott cikkében megismertet bennünket lapos és domború, a Madeira- és Richelieu- hímzéssel, továbbá a kiskunfélegyházi, nyitrai, pozsonyi és hetényi fehérhímzéssel. Szó van továbbá a bőr pácolásáról és sok tanulságot nyújt „Az ízlés iskolája” is. A finom kivitelű ízléses folyóirat prospektusát vagy megtekintésre mutatványszámot szívesen küldi a kiadóhivatal (Budapest, V. Rudolf-tér 6.) A folyóirat előfizetési ára félévre (5 szám) 7 kor. 50 fillér. Megrendelhető minden könyvkereskedőnél.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Beteg a király.** Azaz, hogy csak beteg volt és lázas, de már, hála Istennek, nem az. Beteg volt a király; ez a hír teljesen kihozta sodrából az egykedvű magyar világot. A német s idegen nyelvű lapok jóformán csak a hírszolgálat szempontjából tárgyalták ez eseményt; itt nálunk a bús magyar szívekben mélyebb nyomot szántott a bécsi hír és ráült a lelkekre, mint az aggodalom sötét fellege. Hiában, mi olyan ország vagyunk, hol a király több, mint uralkodó, ahol a korona több, mint hatalmi jelvény s ahol a nyugodt fejlődésre mindenkinek szüksége van. Azért örömmel vettük a biztatást, hogy a király felgyógyult s örömmel adjuk tovább a jó hírt, hogy beteg csak *volt* a magyarok jó öreg királya, de láza már egészen elmúlt s egészsége is maholnap teljesen visszatér.

— **Tisza Kálmánné emlékezete.** Múlt számunkban már hírt adtunk arról a mozgalomról, mely szerint a báji Patay Gyuláné vezetése alatti Borsodi Nőegyesület b. e. Tisza Kálmánnénak, sz. gróf Degenfeld Honának emlékezetét nagyobb szabású alapítvánnyal készül örökíteni. Ez a mozgalom azóta szépen előre haladt és nem is maradt elszigetelt jelenség. Református nőegyleteink csaknem kivétel nélkül foglalkoznak a gondolattal, hogy a nagy magyar úri asszonyok és anyák mintaképének ők is áldozzanak. Különösen nagyobb szabásúnak, országos jellegűnek ígérkezik a budai paróchiális kör, a Nagypénteki Társaság és a Nőképző együttes ünnepélye, melyen felkérés folytán dr. Baltazár Dezső tiszántúli püspök és dr. Némethy Károly államtitkár is szerepelni fognak. Dr. Baltazár Dezső fogja tartani az ünnepi megnyitót, dr. Némethy Károly pedig emlékbeszédet mond. Az ünnepély ideje május hó 3., d. u. 5 óra, helye pedig a Szilágyi Dezső-téri református templom, melynek építése körül a b. e. ünnepelt nagyasszony olyan rendkívüli érdemeket szerzett. A budai paróchiális körhöz csatlakoztak a Nagypénteki Társaság, ez a minden póz nélkül való, igazi kálvinista jótékony egyesület s a Nőképző is, mert Tisza Kálmánné a nőképzésnek és a nemes értelemben vett haladásnak is melegkeblű pártfogója és előmozdítója vala. A nőképzés ügyére kell akkor gondolnunk első sorban, midőn a kegyelet oltárán áldozunk. A magyar kálvinista nagyasszonyokra, akik a múltban a magyar nemzet nagy férfait nevelték s akik egyházunknak és szent vallásunknak is buzgó hívei és patronái valának. A Tisza Kálmánné nevét a Lorántffy Zsuzsánna neve mellé írjuk s emlékét mi debreceniek különösen hálás szívvel ünnepeljük. Tápiintézetünkben 4000 koronás alapítvány őrzi a Tisza Kálmánné sz. gróf

Degenfeld Ilona nevét. Akadémiánkon Degenfeld-tanszék nevet visel a VI-ik teol. katétra. S van még 800 koronát jövedelmező Degenfeld családi alapítványunk is. Mindezen alapítványokban munkás volt a b. e. nagyasszony. Férje halála után tétetett az első, a tápiintézeti alapítvány; a másik kettőt nemes lelkű testvérjeivel, herceg Odescalchi Gyulánéval, báró Podmaniczky Gézánéval és gróf Károlyi Tibornéval együtt szeretett édes atyjuknak, a tiszántúli egyházkerület néhai való híres főgondnokának, gróf Degenfeld Imrénének emlékére adományozták és alapították. Egész természetes azért, ha mi a Tisza Kálmánné emlék-ünnepélyen részt veszünk, hogy ott az ünnepi szótatot május 3-dikán szeretett püspökünk mondja s hogy ez alkalomra Debrecenből személyesen is számosan felútatni készülnek.

— **A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.** 2247—1914. szám. Nagytiszteletű Esperes Úr! Tiszántúli református egyházkerületünk tavaszi rendes közgyűlését elnöktársam Ő Méltóságával egyetértőleg az E. T. I. t.-c. 64. §-a értelmében debreceni főiskolánk dísztermében f. évi június hó 3. napjának d. e. 9 órájára ezennel egybehívom. A közgyűlést megelőző napon, június hó 2-án, d. e. kilenc órakor bírósági ülések tartatnak, délután 3 órakor pedig a kis tanácsteremben esperesi értekezlet. A gyűlés tárgyát az előkészítő bizottságok fontosai és az egyházmegyékről beküldendő előterjesztések képezik. Felkérem Nagytiszteletűségedet, méltóztassék 1. minden *a gyűlés elé tartozó tárgyat a vonatkozó kerületi határozat értelmében május hó 1-ig iratjegyzékbe foglalva és az egyes aktákat hátrátározva beterjeszteni.* A határnaphoz való ragaszkodást nyomatékosan kérem. 2. Méltóztassék a gyűlésre jövő *egyházmegyei küldöttek pontos névsorát* május hó 1-re beterjeszteni. E kimutatásban a *lakóhely és vasúti fel szálló állomás feltüntetésével* megjelölendő azok, akik kedvezményes vasúti jegyre igényt tartanak. Amikor a határnaphoz való ragaszkodást és annak pontos megtartását még egyszer kérem, atyafiságos szeretettel vagyok: Debrecen, 1914 április hó 18-án. dr. Baltazár Dezső püspök. — A fentebbi körlevéllel kapcsolatban adjuk közhírül, hogy a kerületi gyűlést megelőző bizottsági gyűlések a következő renddel tartatnak: máj. 18. népiskolai tanügyi bizottsági gyűlés, máj. 19. d. e. kerületi közép- és főiskolai tanács, máj. 19. d. u. egyházkerületi pénzügyi bizottság, máj. 20. főiskolai igazgatótanács.

— **Az új komáromi lelkész.** A komáromi lelkészi állás betöltése körüli ellentétek szépen elsimultak. A felek konciliáns magatartása (dicsérjük őket) lehetővé tette, hogy püspöki székhely maradhasson továbbra is a híres komáromi egyház. Fényes küldöttség hívta meg az új püspököt Németh Istvánt, ki a pápai

főiskola dísztermében fogadta őket s kijelentette, hogy a komáromi lelkészi állást elfoglalja. Ime kevés igazítással mindenek ékesen és széprendbe jönnek s a komáromi egyház nemcsak hogy megtartotta a püspökséget, de a második lelkészi álláshoz is hozzá jutott. Erre különben régen szükség volt és szükség volna minden nagyobb gyülekezetben is, hol 4000-en felül van a lélekszám.

— **Új népiskolák Debrecenben.** Debrecen rohamosan fejlődő város népessége napról-napra nő. Körülötte a kertésekben valóságos külvárosok támadnak s e külvárosokban nincsen még templom s nincsenek iskolák. A templomokkal nincs nagyobb baj. A templomot csak a szegény kálvinista nép sürgeti, azok elől ki lehetett eddig térni. (Elég hiba.) Az iskolák építését azonban a tanfelügyelő is követeli és a jogos sürgetés elől nincs kitérés. Nem akar kitérni az egyház, amely kész a szükséges tanítói állomásokat felállítani, ha a várossal való szerződés értelmében, a nemes város ez iskolákat megépíti. Itt múlik a dolog. A nemes városnak nincs pénze és azt szeretné, hogy ez iskolákat az állam építse és vegye is át. Az állam, illetve a tanfelügyelő készek is erre, ha az 5% iskolai adó kivettetik, amely a város lakóira 70—75,000 korona évi terhet jelent. De nem ez pusztán az oka, hogy a debreceni elemi iskolák államosítását ellenezzük, hanem a vegyes rendszer (az eddigi iskolák a felekezet kezében maradnának) és a külvárosokban lakó nép érdeke, tehát a közérdek. A külvárosokban lakó népnek nemcsak tanügyi, de vallásos egyházi szükségei is vannak. A felekezeti iskola és felekezeti tanító, amelyet választ s melynek vezetésére befolyhat, jobban kielégíti, mint az állami iskola. Ezért minden tekintetben csak helyeselni tudjuk a debreceni református egyház iskolaszékének nt. Szele György iskolaszéki elnök által képviselt álláspontját, mely az új iskolák megépítését maga is szorgalmazza és semmiképen sem helyeselhetjük a városi tanács álláspontját, mely évi 75,000 koronával kész megterhelni a várost, csak hogy az iskolaépítéstől megszabaduljon. Van bizonyos kifogásunk a tanfelügyelői túlbuzgóság ellen is, amit azonban nem írunk az új tanfelügyelő, hanem csak a hivatal rovására.

— **Hajdu Zsigmond gyásza.** Megilletődött szívvel vesszük és adjuk a következő szomorú levelet, mely Hajdu Zsigmond püspöki titkár felnőtt fiának elhunytát jelenti: Vagy-on-é olyan bánat, mint az én bánatom, mely én rajtam esék? (Siralmak I. 12.) Megszűnt a mi szívünknek öröme. (Siralmak V. 15.) Mély gyászunknak nyolcadik hónapjában ismételt megkeseredett szívvel, de Istenben vetett rendületlen hittel, bölcs akaratan tűrő lélekkel és megnyugovással tudatjuk, hogy a kedves fiú, szeretett testvér

Hajdu Péter életének 24-dik évében, 9 heti kínos szenvedés után folyó hó 23-án d. u. 3⁴/₅ órakor jobblétre szenderült. Porrészeit Domb-utca 17. és Magos-utca 18. számú házunktól április 25-ik napján dél előtt 11 órakor tartandó gyászszertartás után, a Kossuth-utcai sírkertbe temetjük. Ezen végtisztességtételre rokonainkat, ismerőseinket, barátait, a résztvevő közönséget bánatba borult szívvel meghívjuk. Debrecen, 1914 április hónap 23-dik napján. Hajdu Zsigmond püspöki titkár, mint édes apja, Hajdu László Máv. fogalmazó és neje Rajczi Annuska, Hajdu Boriska özv. Szentpétery Józsefné, Hajdu Sándor, mint testvérek. özv. Osváth Péterné, mint nagymama.

— **G. Szabó Gábor meghívása.** Néhai való jó barátunknak Szabó Imrének hirtelen halálával megüresedett a tiszaszöllösi első osztályú egyház. Tiszaszöllös áldott vidéken a Tiszazugon fekszik. Ott, ahol rendkívül termékeny a föld, jómódú, művelt, értelmes a nép. S milyen nép! Ez még az ősi fajta s a honszerző Árpáddal jöttek be ősei. Csak a védettebb mocsaras helyeken, vagy elzárt völgyekben maradt meg tisztán a magyarság. Az ecsedi láp környéki falvak, a Sárrét s a Tizamelléke azok a helyek, ahol a nép az ellenség elől menekülhetett. A tatár, a török s a német felperzselhette a falut, de a falu lakói a lápokra menekülhettek. Ezek közé a tiszta ősvérű magyar helységek közé tartozik Tiszaszöllös jórészt tiszta református nagy község. Rendezett virágzó egyház, melynek érdemes népe egyhangúlag G. Szabó Gábor püspöki titkárt hívta meg. Ez a meghívás nagy kitüntetés, melyet a derék fiatal lelkész azonban teljesen megérdemelt. Mint tanuló első volt s a legelső lelkészek dr. Eröss Lajos és dr. Baltazár Dezső hívták oldaluk mellé. Az ő lábaiknál nevedekett s minden tekintetben méltó tanítványnak bizonyult. A tiszaszöllösiék jól választottak s nem fognak megcsalódni. Ugy nekik, mint a derék fiatal lelkésznek szerencsét kívánunk.

— **Földet a népnek.** Az angol pénzügyminiszter L. Georges a hitbizományi s főúri birtokok kisajátításával akarja megteremteni a modern Angliát s ezze. akarja megtörni a földesúri elem konzervatívizmussátl Oroszországban viszont a földműveseket azért akarják földbirtokhoz juttatni, hogy elvonják őket a forradalmi iránytól. Minálunk még egy harmadik érdek is követelné, hogy legalább azt a földet, amit a nép felibe művel az illetőknek (a tulajdon kárpótlása és méltányos ár mellett) valósággal a birtokába adjuk: a kivándorlás. Az elégedetlen elem most Amerikába vándorol és ott teljesen ellenünk fordul. Akkor is baj, ha hozzánk visszatér, mert egészen kieserélődött a lelke, akkor is baj (még nagyobb baj), ha kint marad, mert elvesz ránk nézve.

— **Vallástanári vizsga.** Már másodsor adja tudtul a püspöki hivatal a jelentkezőknek, hogy a vallás-

tanári vizsga nem fog megtartatni. Az értesítés oka azon körülmény, hogy a vizsgálatra kevesen jelentkeztek. S ez az ok szerintünk elég is arra, hogy a kerület szempontjából a vizsga elhalasztását megmagyarázza, de nem elég arra, hogy az intézkedést magát indokolja. Mert elzárja az utat és lehetőséget a fiatal és ambiciózus lelkészi nemzedék előtt, hogy a neki esetleg életpályát jelentő diplomát megszerezhesse és lehetetlenné teszi, hogy magasra vivő gerjedelmének egyáltalában érvényt szerezhessen. A vizsga nem olyan, hogy arra olyan könnyen el lehetne készülni, s a komoly készület nem olyan, hogy azt huzamosabb ideig el lehetne viselni s az ilyen feszült lelki állapotot prolongálni. Meg kell azért tartani a vizsgát, ha csak egy jelentkező van is, ez a mi véleményünk.

— **Művészek nyugdíja.** A magyar művészi kultúra és a jó magyar hírnév érdekében írjuk e sorokat. Egy nemzet kultúrnívójának egyedüli kritériuma, hogy művészeit mennyire tudja megbecsülni. Egy nemzetnek alig lehet nagyobb szégyene, mintha művészei nyomorognak. S a magyar társadalomnak valóban oka lehet egy kis lelkifurdalásra, mert a magyar művész világtípusa a művelt proletárnak. Érdekes, magasztos a művész hivatása, de szomorú, zsold nélkül emberfeletti véráldozattal szolgálják a kultúrát s veszteglő sorsukat az állam nem hajlandó kikökönteni a kátyuból. A társadalom hivatása tehát enyhíteni a művész nyomort. Nagy fontosságú célt óhajtanak megvalósítani s hogy ez valóra válhasson, nem elegendő a csendes, dicséretet érdemlő munkásságuk! A Nemzeti Szalon, melynek Andrassy Gyula gróf az elnöke, engedélyt kapott arra, hogy a művészi segély és nyugdíjalap javára sorsjátékot rendezzen. A munkálatok már folynak is Molnár Viktor nyugalmazott államtitkár vezetése alatt s napról-napra közeledik a *huzás ideje: 1914 május hó 15-e.* A Nemzeti Szalon igazgatósága arra kéri fel a nagy közönséget, hogy aki a címére küldött sorsjegyek árát még nem küldte volna be, úgy annak a nemes cél érdekében legyen szíves eleget tenni. Azzal is szolgálatot tesz az ügynek, ha a sorsjegyekért járó összeget nem állna módjában beküldeni, hogy azokat portómentesen küldje vissza a Nemzeti Szalon sorsjáték irodájába. Mert minden visszatartott s ki nem fizetett sorsjegy 1 koronával károsítja meg a leg-humánusabb alapot. A Nemzeti Szalon ajándékban is részesíti azokat, akik a magyar művészek érdekében fáradoznak. Az eladott sorsjegyek arányában eredeti festményeket, szobrokat, művészi himzésű párnákat, avagy díszes albumot ad a Nemzeti Szalon kiállításából. Ezen célból egy levelezőlapon is elég a központi irodához fordulni. V., Erzsébettér 15. Mindnyájunknak van egy kedvenc művésze, mindnyájunknak szereztek már gyönyörűséget a szín, vonal és plasztika zsenijei. Ajándékozzuk hát meg öt kis jó szívvel, fáradsággal! Ők, akik szívünk minden melegét, lelkük minden lángolását nekünk adják, megérdemlik, hogy egyszer mi is tegyünk értük valamit.

— **A felsőbányai református egyház előljárósága** ószinte részvétellel tudatja 40 éven keresztül hűséges

orgonista-kántor, leánytanítójának *Csonka Józsefnek* folyó évi április hó 21-én este rövid, de súlyos szenvedés után történt halálát. A boldogult földi részei április 23-án, délután 4 órakor adatnak át az anyaföldnek. Áldás virasszon síri álma felett! Felsőbánya, 1914 április hó 22. A református egyház előljárósága.

— **Új vizsgálat a papválasztás ügyében.** A debreceni lelkészválasztás ellen felebbezést adtak be. A felebbezést a múlt héten tárgyalta a debreceni egyházmegyei bíróság. A felebbezők képviselője, *Varga Lajos dr.* több tanút jelentett be, akiknek kihallgatását a Zih-párt képviselője, *Polgár Dániel dr.* ellenezte s az esetleges pótvizsgálatra maga is újabb tanúkat jelentett be. *Szücs Géza* egyházmegyei és *Bacsó Dezső dr.* egyházi ügyész hozzászólása után a bíróság az Árpád-téri papválasztás ügyében új vizsgálatot rendelt el és pedig rendkívüli bíróság megbízásával, egyszersmind mindkét pártot felhívta, hogy jelentsen be újabb tanút. Körülbelül ez történt a szalontai lelkészválasztás ügyében is. Itt is új vizsgálatot rendeltetett el s az eredmény az, hogy akár a hiányosan vezetett vizsgálat, akár a határozatlanság miatt, a két nagy egyháznak ma sincs rendes lelkésze. De hát ha az illető egyházak a jövőben is megelégszenek a segédlelkészi szolgálattal?

— **A Zilahi református kollégium gyásza.** A zilahi református Wesselényi-kollégium előljárósága és tanári testülete mély fájdalommal jelenti, hogy a főgimnáziumnak legifjabb rendes tanára, *Kovács Kálmán*, életének 28-dik, buzgó tanári működésének 5-dik évében, kínos szenvedés után f. évi április hó 17-dikére virradó éjjel Budapesten, édes anyja lakásán (II. kerület: Zsigmond-utca 10. szám) elhunyt. Hült tetemét f. hó 19-dikén délután fél 4 órakor Budapesten a reformátusok szertartása szerint helyezik örök nyugalomra. Az intézet lelkiismeretes szolgájának, a tanárok az egyenes lelkű kartársnak, a tanítványok a szerető tanárnak emléket kegyelettel ápolják. Zilah, 1914 április hó 17.

— **Az Első Magyar Diákszövetkezet** szépen fejlődött a múlt évben. A szövetkezetbe 25 új tag lépett be 48 üzletrésszel, töröltek 4 tagot 16 üzletrésszel, úgy, hogy a tagok száma 1913 végén 69 (köztük 23 alapító), akikre 291 üzletrész esik 11,640 korona értékben. A múlt évvel szemben a tagok száma 21--el, az üzletrészek száma 32-vel s a jegyzett üzletrésztőke 1280 koronával gyarapodott. A fenti 11,640 korona jegyzett üzletrésztőkéből 5861 koronát (az előző évben 3378 koronát fizettek be). Beíratási díj címén befolyt 177 korona. Végeredményben megállapítható, hogy az esedékes részletek 60—70%-ban folytak be az esedékesség idején, ami, ha nem is egészen ideális, megnyugtató a szövetkezet fejlődésére nézve. Az elmúlt évben 7, illetőleg 8% kamattal,

de minden egyéb díj nélkül, *19 új kötvénységi* folyósított *5180 korona* értékben és több *rövid* (egy hónapon belül visszafizethető) segélyt néhány száz korona értékben. A szövetséget fennállása óta *7340 korona kötvénykölcsönt* folyósított 39 tagnak. Ebből visszafizettek az 1913. év végéig 1855 koronát, úgy, hogy kötvénységi címen követelése: *5555 koronát* tesz ki. Üzleti *jelesen az 1913. év végén* a költségek levonása után *298-90 korona*, ami a befizetett üzletrésztöke 5·8%-ának felel meg.

— **Tanácskozás a batizi nagy kuruc sírhalmon.** Bakesy Gergely reormátus főgimnáziumi igazgatói dr. Vajai Imre városi orvos s Ferenczy János ipari és gazdasági hitelszövetkezeti elnök mint kiküldöttek. Dávid Sándor batizi református lelkész és Kiss Mihály gondnok, mint meghívottak, április 7-én Batizon, a nagy kuruc sírhalmon tanácskozássra megjelentek. A szatmárnémetii református főgimnázium tanárkara és ifjúsága ugyanis emlékoszloppal jelöli meg azt a helyet, ahol 1672-ben, Batiz község mellett 49 református főiskolai tanuló a Lipót császár német őrsége által védett szatmári vár ellen Teleki Mihály erdélyi kance lártól vezetett kuruc sereg visszaverése után elesett. Ezen emlékoszlop felállítására kellett a sírhalmon a helyet kijelölni s mindenekelőtt a halom fekvését megállapítani. A Ferenczy kutatása, az általa bemutatott történeti munka, a batizi közhit és a megjelent bizottság egyhangú véleménye megállapította, hogy az elesett diákok és kuruc katonák közös, nagy sírhalma Batiz és Vasvári dél felé néző végén, a régi országút szélén, a két falut összekötő utca háta mögött fekszik, amely helyen egykor temető volt. Itt, a sírhalom északi részén fog állani az emlékoszlop, melyet 3 méter mélyen helyeztet el a bizottság s ez alkalommal bizonyára régi csontok is kerülnek felszínre. Az emlékmű a közeli vasúti állomáshoz jól fog látszani. Az ünnepélyes átadás és átvétel valószínűleg május 24-én vasárnap történik.

— **A zsidóság és a vasárnapi munkaszünet.** Schück Bernát temesvári rabbi körlevélben fordult a hazai rabbikhoz és a zsidó hitközségekhez, hogy az országgyűlési s az ipar- és kereskedelmi kamarákat keressék meg aziránt, hogy a zsidóság létét veszélyeztető vasárnapi munkaszünet reformálását szorgalmazzák. Mert a vasárnapi munkaszünet mellett a vallás által parancsolt szombatot betartani lehetetlen. (Ezt is jó tudni.)

— **A főkantort regénye.** A szolnoki kath. egyház főkantortát, Medgyessy Gézát, kit a város képviselőtestülete, mint a katolikus egyház kegyura, három évvel ezelőtt választott meg nagyjövendelmű állására, Toldi Mihály félegyházi esperes a váci püspök megbízásából felfüggesztette állásától. A főkantornak az a bűne, hogy a minap feleségül vett egy református vallásx nőt, aki miatta vált el az urától. Mivel a katolikus egyház a különvált házasságoknak nem engedi meg, hogy új házasságot kössenek, valószínű, hogy a váci püspök véglegesen el fogja mozdítani állásától a főkantort.

— **A kivándorlás ellen.** Fráter Barnabás alispán rendeletet bocsájtott ki a biharmegyei kivándorlás ellen. Nem azt kívánja, hogy szigorítsák meg a kivándorlás lehetőségét, hanem azt, hogy *szüntessék meg a kivándorlás okait, juttassák földhöz és kenyérhez*

a népet. Ez a rendelet hangjánál és tartalmánál fogva is nagy feltűnést keltett, mert edd g minden hatósági intézkedés drákói szigorúsága tilalmakat tartalmazott ahelyett, hogy a segítség lehetőségeit kereste volna. Az alispáni rendelet aligha fogja feltartóztatni a kivándorlók százait, de ha a rendelet alapelvei csak egy pár embert is visszatartanak: máris szép és értékes siker lesz az. A rendelet kötelességévé teszi a községi jegyzőknek, hogy a kivándorolni készülők-től igyekezzenek meg udni, miért akarják elhagyni a hazát s ha lehet: segítsenek rajtuk. Rámutat az alispán a parcellázások nagy jelentőségére s míg egyrészt a legnagyobb óvatosságot ajánlja, másrészt utasítja a főszolgabírákat, hogy az előnyös parcellázások érdekében kövessenek el mindent. Érdekes passzus az alispán rendeletében az, hogy ha valaki azért akar kivándorolni, mert súlyos feltételű kölcsönök terhelik, ezt jelentsék be az alispánnak, aki módot keres előnyösebb, könnyebben elviselhető kölcsönök kieszközölni. Ajánlja az alispán, hogy ipartelepek és gyárak létesítéséhez nyújtsanak segítséget, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a gyárak és ipartelepek környékéről kisebb a kivándorlás. Végül utasítja az alispán a hatóságokat, hogy a kivándorlásra csábítókat szigorúan figyeljék meg s alapos gyanú, vagy tettenérés esetén sürgősen tegyenek jelentést. A rendelet kétségkívül elűt a sablonos rendeletektől, de sikere csak úgy lehet, ha nem marad írott malaszt.

— **Belső emberek perlekedése.** E címen így ír a Református Szemle: Bírói ítélet folytán közzétett, közel egy nagy nyomtatott ívet kitevő ítéletsorozat küldetett be, melyben egy felekezeti tanító és társai (négyen) ítéltettek el rágalmazás és becsületsértés ügyében, melyet a helybeli lelkész terhére követtek el. A részletek nem tartoznak lapunkra, hiszen az ügynek alighanem további folytatása lesz az egyházi fegyelmi bíróságnál is. Szinte természetes, hogy a dolog egyik *székely* egyházközségünkben esett meg, két *székely* hivataltárs között. Itt csak a dolog szociális-ethikai vonatkozására utalunk s kérdjük: muszáj nekünk egymást rágnunk s ebben mutatni példát híveinknek? Pártokra szakgatni községünk lakóit s belevinni hitvány perekbe, melyekben azok is vesztenek, akik nyernek? Székely községeink erkölcsi életére, melyek pedig a mi református Sionunk erősségét kellene, hogy képezzék — nagyon szomorú fényt vet a perlekedés, mely anyagilag és erkölcsileg pusztít közöttünk. Hogy ebben papok és tanítók is részesek! Szomorú, nagyon szomorú. Atyámfiak! Jön a húsvét: béküljétek ki az Istennel, hogy kibékülhessetek magatokkal és felebarátaikkal. Ne halmozzátok a szégyent szegény egyházunk fejé e!" Ez a közlemény az erdélyi kerületre vonatkozik, de mások is érthetnek belőle.

— **Lutheri és kálvini vallásosság.** Megállapíthatjuk, hogy a *Preuss—Szlávik-féle* füzet nem tett jó szolgálatot a kölcsönös megértés és unió ügyének. Ennek ad kifejezést dr. Révész Imre, a kolozsvári fakultás fiatal tanára is, ki a füzetet nagy tudományos apparátussal bírálja. Mi a békességre való tekintettel konciliáns álláspontra helyezkedtünk e munkával, melyet ma is inkább érdekes ötletnek, mint tudomá-

nyos dolgozatnak tartunk. Ettől eltekintve pedig teljesen aláírjuk a Révész Imre véleményét s nem hisszük, hogy ennek a munkának a lefordításával Szlavik szolgálatot tett volna az igazságnak és a protestantizmusnak. Azt az üdvriadalt pedig, amellyel némely ág. ev. lapok ezt a Preuss-féle felfedezést fogadják, egyenesen hibáztatandónak és aggodalmasnak tartjuk.

Szerkesztői üzenetek. *J. L. Bene.* Valahára megkaptuk s adjuk, e számra azonban már későn (péntek délben) érkezett. Szíves üdvözléssel. — *Sz. K. Nagybecskerek.* Ha lehetne azt a lelki hatályt még egyszer ide kapni, de megköszönénk. — *B. Z. Kisújszállás.* Megkaptuk, köszönjük s legközelebb adjuk. Hogy kél az Epistolae? — *N. J., J. M., J. J., Nagyszántói ref. e.* Szíves üdvözlésünket jeletjük. A lapot megindítottuk.

Pályázat

az alsószabolcs-hajduvidéki református egyházmegye kötelékébe tartozó, halálózás folytán megürrült *vámos-pécsi* lelkipásztori állásra.

Javadalom (mely a nyugdíjigény alapjául szolgáló 1894. évi Jelentő-ívben 2416 koronára van értékelve) az újabb díjlevél szerint:

1. Készpénz az egyház pénztárából: 995 korona.
2. Tagbirtok, 53 kat. hold jövedelme: 850 kor.
3. Kaszáló, 22 kat. hold jövedelme: 308 korona.
4. Szőlőföld, 3 kat. hold és 1380 □-öl jövedelme: 40 korona.
5. Községtől 12 boglya széna beszállítva: 144 K.
6. 28 m³ tűzifa beszállítva és felvágva: 175 kor.
7. Palástdíj: keresztelés 1 korona, esketés: 4 korona, temetés: templomban: 4 korona 40 fillér, háznál: 8 korona 40 fillér, átlag: 82 korona.
8. Kenderföld hasznóértéke: 15 korona.
9. Lakás és az udvar lábujában levő kert.

Összesen: 2609 korona.

A földek adóját, vízlecsapolási költségét és esősz-bérét az egyház fizeti.

Megváltani való beruházás nincs. Az állás folyó évi október 1-ső napján elfoglalandó.

Az első évben, vagyis 1914 október 1-től 1915 szeptember 30-ig az összes javadalom fele — a lakás és palástdíjak kivételével — az egyházkerület 1908. évi 260. számú határozatával jóváhagyott egyházmegyei végzés értelmében az elhunyt lelkész özvegyét és kiskorú árváit illeti.

A pályázati kérvények az egyházi II. t.-c. 16. §-ában említett okmányokkal felszerelten, 1914. évi május hó 16-ik napjáig Szabó Lajos espereshez Hajduhadházra küldendő be.

Kelt Debreczenben, 1914 április 21.

Dr. Baltazár Dezső.
püspök.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debreczen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Egyszerű és különleges gyártmányú zseb-, inga-, fali- és ébresztő-órák szakszerűen lesznek javítva, jutányos árban Apródinál, Debrecen, Szent-Anna-utca 2. szám.

FRISS ZSIGMOND ÉS DR. DOCTOR GUIDO
BUDAPEST, VI. LEHEL-UTCA 8.

ELSŐ MAGYAR
KOPORSÓDÍZ, SZEM-
FEDŐ, SIRKOSZORU,
GYÁSZKOCI ÉS
RAVATALOZÁSI CIKKEK
GYÁRÁ,
TEMETKEZÉSI ÜZLETEK
TELJES BERENDEZÉSE.
TÁJÉKOZTATÓ ÁRJEGYZÉK
INGYEN ÉS BÉRMENTVE.

A LEGOLCSÓBB PERMETEZŐ ANYAG A

PROVINO

Hatása TARTÓS. Tapadása KITÜNŐ.

**Számos uradalmi szőlő-
ben évek óta bevezetve!
Ára: 50 kg.-os zsakok-
ban kg.-onként 54 fillér.**

Egyedüli beszerzési forrás:

„MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE“
BUDAPEST, V. ker., Alkotmány-utca 29. szám.

